

Boeken

Eindelijk een boek dat serieus kijkt naar de betekenis van de geschiedenis van het economisch denken voor de economische wetenschap. Dat was mijn reactie bij het lezen van de titel van het nieuwe boek van Irene van Staveren. Van Staveren is een econoom met een missie: ze wil de problemen van de echte economie begrijpen en oplossen. Ze zoekt de verbeteringen nu eens niet in innovatieve, nieuwe theorieën maar in de rijke historie van ons vakgebied. Dat is een verademing.

Na lezing van het boek ben ik nog steeds enthousiast over deze aanpak, maar weet ik ook dat de titel ervan niet juist is: het boek bespreekt vooral de lessen van Van Staveren zelf. Dat is geen bezwaar want de lessen van de

auteur zijn belangrijk en verdienen een breed lezerspubliek. Maar het is wel een kanttekening bij het beroep op de autoriteit van de economen van weleer.

Van Staveren volgt een methodische aanpak die het boek goed leesbaar maakt. Elk hoofdstuk opent met een ‘probleem’, zoals de bijna-implosie van de financiële sector in 2008. Dan volgt ‘het inzicht’ als analyse van dit probleem. Dit inzicht is ontleend aan een van de weinig gelezen economen aan wie de titel refereert. Dit zijn overigens voorgangers met klinkende namen als Marx, Keynes en Smith. Elk hoofdstuk presenteert de persoonlijke achtergrond van een van deze economen om af te sluiten met het onderdeel ‘praktijk’ dat de oplossing voor het gesignaleerde probleem bespreekt. De rode draad van het boek is het bieden van een alternatief voor de neoklassieke theorie die door Van Staveren als dominant en vernauwend wordt gezien. Ze besluit het boek met een pleidooi voor een meer pluriforme aanpak van economisch onderwijs en onderzoek.

De lessen van Van Staveren sluiten aan bij de brede golf van ongenoegen dat de economische wetenschap de financiële crisis van 2008 niet wist te voorspellen en te voorkomen. Waarom is er geen rekening gehouden met de krachten die het financiële kapitalisme van binnenuit bedreigen? De econoom had bij Hyman Minsky (1919–1996) kunnen lezen dat een monetaire economie inherent instabiel is. Amartya Sen leert ons dat normen en waarden belangrijker zijn in het keuzeprocess dan rationaliteit. Die bankmedewerkers willen helemaal geen woekerpolissen verkopen, maar worden daartoe door de bankcultuur gedwongen. Zo trekt de auteur belangrijke conclusies over het ethos van bankiers en de inrichting van de bankorganisatie. Dit is slechts een voorbeeld van de speelse wisselwerking tussen eigen onderzoek van de

Auteur **Irene van Staveren**

Titel **Wat wij kunnen leren van economen die (bijna) niemand meer leest**

Uitgever **Boom**

BERT TIEBEN

Hoofd bij SEO Economisch Onderzoek

auteur, historische reflectie en lessen voor verbetering.

De wisselwerking tussen geschiedenis en analyse is het best geslaagd in het hoofdstuk over het testosteron-effect: de theorievorming over man-vrouwverschillen in economisch gedrag met het werk van Barbara Bachmann (1927–2015) als rode draad. Bachmann geldt als grondlegger van de feministische economie en is onder meer bekend vanwege haar verdringingstheorie ter verklaring van de loonachterstand van vrouwen. Op andere punten komt de relatie tussen theorie en geschiedenis geforceerd over. Het is bijvoorbeeld vreemd om te beweren dat Marx’ analyse van het kapitalisme “klopt en vrij goed beschrijft wat er gebeurde in 2008” ter-

wijl Marx nooit de financiële markt in zijn werk betrok. Zijn arbeidswaardeleer is meer toepasselijk op de negentiende eeuw dan op de wereld van het flitskapitaal.

In het hoofdstuk over vervuiling vliegt Van Staveren uit de bocht. Ze haalt Adam Smith van stal om Ronald Coase de les te leren. Zijn *theory of social cost* wordt weggezet als een uiting van neoliberale ideologie, omdat het beprijzen van externe effecten centraal staat in emissiehandelssystemen zoals het ETS in Europa. Hier wordt politiek falen op het conto geschreven van een van de origineelste bijdragen uit de geschiedenis van het economisch denken. Het inzicht van Smith zou zijn dat ingrijpen van de staat via regulering een betere aanpak voor milieuproblemen is. Maar emissiehandel is een vorm van regulering die emissies boven het plafond verbiedt. Dit systeem is minimaal zo effectief als normstelling, ware het niet dat de politiek via vrijstellingen en het uitdelen van gratis rechten ‘gaten’ in het emissieplafond heeft geslagen.

Het voorbeeld van Coase geeft de zwakke plek aan van dit boek. Van Staveren bestrijdt een onzichtbare vijand, de neoklassieke theorie. Nergens licht het boek toe wat de neoklassieke theorie precies inhoudt. Van Staveren spreekt van “zelfgenoegzame mainstreameconomen” maar wie dat zijn en wat ze beweren blijft onbenoemd, enkele uitzonderingen daargelaten zoals Fama, Tirole en kennelijk ook Coase. Van Staveren heeft deze stropoppen niet nodig om haar publiek te overtuigen van het belang om verder te kijken dan het neoklassieke gedachtegoed. Haar eigen werk is voldoende bewijs voor de meerwaarde van een andere aanpak. Hopelijk volgen meer economen het voorbeeld van Van Staveren om bij de zoektocht naar zinvolle alternatieven inspiratie te zoeken in het werk van de economen van weleer.